

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

Joanna Lasko (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W.
(poprzednio: Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej.1 w W.)

przeciwko W. P., H. K., B. B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 5 lipca 2023 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty
w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w
Warszawie z dnia 26 sierpnia 2005 r., sygn. akt II Nc 1775/05:

- 1. odrzuca skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
przed Sądem Najwyższym;**
- 3. oddala wniosek o zasądzenie na rzecz radcy prawnego J. B.
kosztów pomocy prawnej z urzędu udzielonej H. K. w
postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 26 sierpnia 2005 r.,
II Nc 1775/05, Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie nakazał,
aby pozwani W. P., G. N., H. K. i B. B. solidarnie zapłacili Spółdzielczej Kasie
Oszczędnościowo-Kredytowej w W. kwotę 31 736,03 zł z ustawowymi odsetkami

od 24 lutego 2005 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2995,40 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wnieśli w tym terminie sprzeciw.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty sporządzonym w trybie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: „u.SN”) Sąd Rejonowy wskazał, że w pozwie z 24 lutego 2005 r. powód Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa z siedzibą w W. (aktualnie zarejestrowana jako Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa z siedzibą w W.) wniósł o orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym, że pozwani W. P., G. N., H. K. i B. B. mają zapłacić solidarnie na rzecz powoda kwotę 31 736,03 zł wraz z ustawowymi odsetkami, poczynając od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania. Zgodnie z wyjaśnieniami powoda, 24 sierpnia 2004 r. powód zawarł z pozwanym W. P. umowę pożyczki nr [...], na podstawie której pozwanemu udzielono pożyczki w wysokości 30 000 zł. Powód wskazał, że zobowiązanie do spłaty pożyczki zostało poręczone przez pozwanych G. N., B. B. i H. K.. Pozwany nie wywiązał się z zawartej umowy i nie spłacił pożyczki, wobec czego powód wypowiedział umowę pożyczki. Jednocześnie powód podniósł, że roszczenie dochodzone pozwem obejmuje niezwróconą należność główną, skapitalizowane na dzień wytoczenia powództwa odsetki od kredytu oraz odsetki od przeterminowanego kredytu.

Podstawę materialną roszczenia powoda w stosunku do pozwanego W. P. stanowił art. 720 § 1 i 2 k.c., zaś źródłem odpowiedzialności G. N., H. K. i B. B. był art. 876 § 1 i 2 k.c. Podstawę wydania nakazu zapłaty stanowił art. 498 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania nakazu zapłaty) oraz art. 499 k.p.c. Sąd ponadto wskazał, że roszczenie strony powodowej nie budziło wątpliwości. W celu udowodnienia roszczenia powód złożył szereg dokumentów, m.in.: umowę pożyczki wraz z wnioskiem, oświadczenia poręczycieli, plany spłat, wezwania do zapłaty, uchwałę w przedmiocie wypowiedzenia umowy oraz powiadomienia poręczycieli o zaległościach ze spłatą zobowiązania i wypowiedzeniu umowy, które to dokumenty świadczyły o zawarciu umowy pożyczki z W. P. oraz potwierdzały fakt poręczenia tejże umowy przez G. N., H. K. i B. B. Mając

powyższe na uwadze sąd uwzględnił żądanie powoda i orzekł nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym.

W dniu 1 marca 2021 r. Prokurator Generalny (dalej: „skarżący”) na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a u.SN, wniósł do Sądu Najwyższego, za pośrednictwem Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 26 sierpnia 2005 r., II Nc 1775/05, w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej.1 w W. przeciwko W. P., B. B., H. K. i G. N., z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem w wyniku wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z 26 sierpnia 2005 r., II Nc 1775/05, doszło do naruszenia zasad praworządności, sprawiedliwości proceduralnej i ochrony praw majątkowych wynikających z art. 2, 45 ust. 1 i 64 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm.), wskutek czego zasądzono od poręczyciela – H. K. na rzecz kredytodawcy kwotę niespłaconego przez inną osobę kredytu w sytuacji, gdy umowa poręczenia, wobec jej zawarcia w wyniku przestępstwa, stwierdzonego prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z 5 września 2018 r. w sprawie III K 460/12, była nieważna, jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, zaskarżając nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w całości.

Skarżący, na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1, 2 i 3 u.SN zarzucił zaskarżonemu nakazowi:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 2 i 45 ust. 1 Konstytucji RP, odnoszących się do ochrony zaufania obywateli do państwa oraz prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, poprzez wydanie w stosunku do H. K. nakazu zapłaty, obejmującego kwotę 31 736,03 zł wynikającą z umowy poręczenia kredytu zaciągniętego przez osobę trzecią w sytuacji, gdy sama umowa poręczenia, zawarta w wyniku przestępstwa popełnionego na szkodę pozwanej poprzez tę osobę, jako

sprzeczna z zasadami współżycia społecznego była nieważna i w efekcie nie kreowała stosunku zobowiązaniowego, na podstawie którego oparto roszczenie sprecyzowane w pozwie;

2. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, w zakresie dotyczącym ochrony praw majątkowych, poprzez zasądzenie od poręczyciela H. K. na rzecz kredytodawcy kwoty niespłaconego przez inną osobę kredytu w sytuacji, gdy umowa poręczenia, wobec jej zawarcia w wyniku przestępstwa, stwierdzonego prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z 5 września 2018 r. w sprawie III K 460/12, jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego była nieważna, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia prawa majątkowego pozwanej H. K., w postaci zasądzonej od niej na rzecz strony powodowej kwoty 31 736,03 zł;
3. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 58 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w efekcie uwzględnienie na podstawie art. 876 § 1 k.c. żądania pozwu obejmującego zapłatę przez poręczyciela – H. K. niespłaconego przez inną osobę kredytu, pomimo że podpisana przez nią umowa poręczenia została zawarta w wyniku popełnionego na jej szkodę przestępstwa oszustwa i jako taka była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, co skutkowało jej nieważnością *ex tunc* z mocy prawa, a w efekcie wykluczało możliwość powstania roszczenia o zapłatę;
4. oczywistą sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, poprzez przyjęcie, iż H. K. była poręczycielem niespłaconego przez inną osobę kredytu, podczas gdy przedstawione przez powoda dokumenty powinny wzbudzić uzasadnione wątpliwości, z uwagi na widoczną *prima facie* odmienność podpisu złożonego przez H. K., w wyniku wprowadzenia jej w błąd, na „Kwestionariuszu majątkowym” z podrobionymi podpisami o treści „K.” widniejącymi na umowie pożyczki nr [...] w rubryce oświadczenia poręczycieli oraz na aneksie do umowy pożyczki.

Z uwagi na powyższe Prokurator Generalny na podstawie art. 91 § 1 u.SN wniósł o uchylenie przez Sąd Najwyższy zaskarżonego nakazu zapłaty w całości

i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Pismem z 30 kwietnia 2021 r., stanowiącym odpowiedź na skargę nadzwyczajną, w imieniu powoda L. K. – Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej z siedzibą w W., pełnomocnik wniósł o odrzucenie skargi nadzwyczajnej jako niedopuszczalnej ewentualnie o jej oddalenie.

Uzasadniając podstawę do odrzucenia skargi powód wskazał, iż skarżący bezzasadnie wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości, podczas gdy podnoszone przezeń zarzuty i okoliczności faktyczne dotyczą jedynie umowy poręczenia zawartej przez pozwaną H. K.

Pismem z 3 marca 2022 r. stanowiącym odpowiedź na skargę nadzwyczajną, w imieniu pozwanej H. K., pełnomocnik z urzędu r.pr. J. B. poparł skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego oraz wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oświadczając, iż pomoc prawna ustanowiona z urzędu nie została opłacona w całości, jak i w części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Przed przystąpieniem do rozpoznania sprawy Sąd Najwyższy wskazuje, że zmianie uległa dotychczasowa sygnatura akt (I NSNc 170/22) i sprawa otrzymała sygnaturę II NSNc 60/23.

2. Dopuszczalność wniesienia skargi nadzwyczajnej uzależniona jest od spełnienia szeregu przesłanek ustawowych, wśród których wyróżnia się przesłanki formalne i materialne.

Przesłanki formalne odnoszą się do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi.

Stosownie do art. 89 § 1 u.SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, wydany przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie 26 sierpnia 2005 r., posiada walor prawomocności, a jednocześnie nie przysługuje od niego inny nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Artykuł 89 § 2 u.SN przewiduje ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi nadzwyczajnej. W przedmiotowej sprawie legitymacja Prokuratora Generalnego do wniesienia skargi nadzwyczajnej nie budzi wątpliwości.

Zgodnie z treścią art. 89 § 3 u.SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Jednocześnie art. 115 § 1 u.SN stanowi, że w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. W tych sytuacjach przepisu art. 89 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się. W przedmiotowej sprawie skarga nadzwyczajna została wniesiona – jak wskazano wyżej – od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w określonym ustawą okresie.

3. Zgodnie z art. 95 pkt 1 u.SN w zakresie nieregulowanym przepisami ustawy o Sądzie Najwyższym do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹. Stosownie wyłączone zostały przepisy statuujące obowiązek zamieszczenia w skardze wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienia, a także instytucji tzw. przedsądu. Tak wąskie określenie przepisów dotyczących skargi kasacyjnej, które nie znajdują zastosowania w odniesieniu do skargi nadzwyczajnej oraz postępowania w sprawie tej skargi, nie pozostawia wątpliwości, że pozostałe przepisy dotyczące skargi kasacyjnej znajdują zastosowanie.

W realiach niniejszej sprawy wskazać należy art. 398⁴ § 1 k.p.c. określający wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej jako szczególnego środka odwoławczego. Wymagania te mają charakter wad nieusuwalnych i powodują

odrzucenie skargi *a limine*. Podkreślić przy tym należy, że warunkiem wystarczającym, a zarazem koniecznym, do odrzucenia skargi jest brak któregośkolwiek z jej elementów konstrukcyjnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 maja 2006 r., III CSK 144/06; 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08).

Zgodnie z powyższym skarga nadzwyczajna powinna zawierać: (1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części; (2) przytoczenie podstaw skargi nadzwyczajnej i ich uzasadnienie; (3) wniosek o uchylenie lub zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany.

W rozpatrywanej skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny zaskarżył nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wydany przez Sad Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie 26 sierpnia 2005 r., II Nc 1775/05, w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej.1 w W. przeciwko W. P., B. B., H. K. i G. N. o zapłatę, w całości. W tym też zakresie Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty. Jednocześnie podnoszone przez Prokuratora Generalnego zarzuty i okoliczności faktyczne odnoszą się jedynie do umowy poręczenia zawartej przez H. K.

W oparciu o przedstawione zarzuty oraz argumentację brak jest więc jakichkolwiek podstaw do wzruszenia zaskarżonego nakazu zapłaty w całości. Jak zaś wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy brak korelacji pomiędzy wskazanym w skardze kasacyjnej zakresem zaskarżenia, treścią wniosków skargi kasacyjnej i treścią zarzutów traktuje się jako niespełnienie przez skargę kasacyjną jej warunków konstrukcyjnych, o których mowa w art. 398⁴ § 1 k.p.c., co uzasadnia odrzucenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. bez możliwości sanowania tego braku (z wielu zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 24 sierpnia 2016 r., V CSK 112/16; 11 grudnia 2014 r., III CZ 54/14; 2 kwietnia 2014 r., IV CZ 14/14).

4. Z powyższego względu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN odrzucił skargę nadzwyczajną.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

Oddalając wniosek pełnomocnika z urzędu – radcy prawnego J. B. o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych, Sąd Najwyższy miał na uwadze art. 22³ ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 1166) zgodnie z którym koszty pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu ponosi Skarb Państwa albo jednostka samorządu terytorialnego, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. Nie ulega przy tym wątpliwości, że pomoc prawna powinna być udzielana zgodnie z wymaganiami stawianymi profesjonalście (z wielu zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 14 sierpnia 1997 r., II CZ 88/97; 12 lutego 1999 r., II CKN 341/98), zaś koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu odnoszą się do pomocy faktycznie udzielonej i jako takie nie stanowią następstwa samego faktu ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu, a także gotowości pełnomocnika do jej świadczenia. Udzielenie pomocy prawnej wiąże się więc z koniecznością podjęcia przez ustanowionego pełnomocnika z urzędu odpowiednich czynności składających się na udzielenie pomocy prawnej takich jak: udzielenie właściwej porady prawnej stronie, zapoznanie się z aktami sprawy, opracowanie pism procesowych, udział w posiedzeniu sądu (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 8 marca 2012 r., III CZP 2/12 i powołane tam postanowienie Sądu Najwyższego z 24 maja 2005 r., I KZP 15/05), z zachowaniem zasad staranności i profesjonalizmu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2018 r., IV CZ 99/17).

Stosownie do powyższego uznać należy, że rażąco sprzeczne z zasadami zwykłej staranności, a przede wszystkim z zasadami profesjonalizmu, czynności profesjonalnego pełnomocnika ustanowionego z urzędu nie upoważniają go do skutecznego domagania się przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 18 grudnia 2012 r., II CSK 397/12; 12 lutego 1999 r., II CKN 341/98).

Przenosząc powyższe na realia rozpoznawanej sprawy wskazać należy, że ustanowiony dla pozwanej H. K. pełnomocnik z urzędu sporządził odpowiedź

na skargę nadzwyczajną wniesioną przez Prokuratora Generalnego. Odpowiedź ta ograniczona została do czterech zdań: „Działając w imieniu pozwanej H. K. oświadczam, iż popieram Skargę Nadzwyczajną Prokuratora Generalnego w całości. Wnoszę o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. Oświadczam, iż pomoc prawna ustanowiona z urzędu nie została opłacona w całości jak i w części. Odpis niniejszego pisma został przesłany pełnomocnikowi strony powodowej”.

Należy zwrócić uwagę, że profesjonalny pełnomocnik nie tylko nie sformułował żadnego argumentu mającego wzmacniać stanowisko Prokuratora Generalnego, ale także nie dostrzegł wady konstrukcyjnej skargi nadzwyczajnej, co rodzi poważne wątpliwości co do zapoznania się przez niego z aktami sprawy. Jednocześnie nie sposób nie dostrzec, iż wywód poświęcony zasądzeniu kosztów postępowania, jest dłuższy od jednozdaniowego stanowiska dotyczącego poparcia skargi nadzwyczajnej. Tego rodzaju działanie stanowi pozór pomocy prawnej i nie upoważnia profesjonalnego pełnomocnika będącego radcą prawnym do skutecznego domagania się kosztów zastępstwa procesowego.

W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, iż brak jest podstaw by zasądzić koszty zastępstwa procesowego i wniosek pełnomocnika w urzędzie radcy prawnego J. B. o ich zasądzenie oddalił.

[D.Z.]

[ł.n]